

TĂNG CƯỜNG RÈN LUYỆN KỸ NĂNG SỐNG CHO HỌC SINH THÔNG QUA TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG NGHIÊN CỨU KHKT, NGOẠI KHÓA, TRẢI NGHIỆM SÁNG TẠO, THAM QUAN HỌC TẬP (Thực hiện trong Hội nghị CB, CC, VC năm 2019-2020)

Các hoạt động giáo dục ở các nhà trường nói chung và ở trường trung học phổ thông nói riêng cần quán triệt tinh thần và mục tiêu của Nghị Quyết số 29-NQ/TW về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, nghĩa là cần tổ chức các hoạt động giáo dục theo hướng tăng cường nghiên cứu, thực hành, vận dụng, trải nghiệm sáng tạo, nhằm phát huy tính sáng tạo cho học sinh, tạo ra các môi trường khác nhau để học sinh được trải nghiệm nhiều nhất, đồng thời là sự khởi nguồn sáng tạo, biến những ý tưởng sáng tạo của học sinh thành hiện thực để các em thể hiện hết khả năng nghiên cứu, sáng tạo của mình.

Người Việt Nam từ xưa vẫn quan niệm: *“Trăm hay không bằng tay quen”*. *“Học đi đôi với hành”*, *“Đi một ngày đàng, học một sàng khôn”*. Để nhấn mạnh yếu tố thực hành và vận dụng thực tế. Khổng Tử đã nói *“Những gì tôi nghe, tôi sẽ quên. Những gì tôi thấy, tôi sẽ nhớ. Những gì tôi làm, tôi sẽ hiểu”*.

Có nhiều cách tiếp cận khái niệm kỹ năng sống (KNS). Tuy nhiên, có thể tiếp cận khái niệm KNS qua 4 trụ cột của giáo dục theo UNESCO: Học để biết (learning to know), học để khẳng định bản thân (learning to be), học để chung sống (learning to live together) và học để làm việc (learning to do).

Tiếp cận theo 4 trụ cột trên thì KNS có thể hiểu là: kỹ năng học tập, kỹ năng làm chủ bản thân, kỹ năng thích ứng và hòa nhập với cuộc sống, kỹ năng làm việc.

Tuy nhiên, kỹ năng sống (life skills) có thể hiểu là khả năng làm chủ bản thân của mỗi người, khả năng ứng xử phù hợp với những người khác, với xã hội và khả năng ứng phó tích cực trước các tình huống của cuộc sống.

Nghiên cứu khoa học kỹ thuật và trải nghiệm sáng tạo là việc học sinh phải kinh qua nghiên cứu thực tế, tham gia vào hoặc tiếp xúc đến sự vật hoặc sự kiện nào đó và tạo ra những giá trị mới về vật chất hoặc tinh thần, tìm ra cái mới, cách giải quyết mới không bị gò bó, phụ thuộc vào cái đã có. Hoạt động nghiên cứu khoa học kỹ thuật và trải nghiệm sáng tạo nhằm định hướng, tạo điều kiện cho học sinh nghiên cứu, thực hành, quan sát, suy nghĩ và tham gia vào các hoạt động thực tiễn, qua đó tổ chức khuyến khích, động viên và tạo điều kiện cho các em tích cực nghiên cứu, tìm ra những giải pháp mới, sáng tạo những cái mới trên cơ sở kiến thức đã học trong nhà trường và những gì đã trải qua trong thực tiễn cuộc sống, từ đó hình thành ý thức, phẩm chất, kĩ năng sống và năng lực cho học sinh.

Có thể nói kỹ năng sống chính là nhịp cầu giúp con người biến kiến thức thành thái độ, hành vi và thói quen tích cực, lành mạnh.

Trong cuộc sống hiện nay, học sinh trung học phổ thông đang phải đối mặt với biết bao thách thức và nguy cơ: Lối sống vô tâm, ích kỷ, khép mình, xu hướng gia tăng về bạo lực học đường, dễ sa ngã trước những cám dỗ của đồng tiền, lối sống không lành mạnh, nhiều tệ nạn xã hội...

Thời gian qua, dù giáo dục KNS có được quan tâm nhưng hiệu quả vẫn còn nhiều hạn chế thể hiện qua thực trạng về KNS của học sinh còn nhiều khiếm khuyết. Thực tế cho thấy, tình trạng học sinh thiếu KNS vẫn xảy ra, biểu hiện qua hành vi ứng xử không phù hợp trong xã hội, sự ứng phó hạn chế với các tình huống trong cuộc sống như: ứng xử thiếu văn hóa trong giao tiếp nơi công cộng; thiếu lễ độ với thầy cô giáo, cha mẹ và người lớn tuổi; chưa có ý thức bảo vệ môi trường, giữ gìn vệ sinh công cộng, gây phiền hà cho người khác khi sử dụng điện thoại di động, sử dụng mạng xã hội chưa tích cực

Hiểu được vai trò quan trọng của việc rèn luyện kỹ năng sống cho học sinh cho nên nhà trường đang tích cực đưa ra rất nhiều hoạt động đa dạng và phong phú nhằm triển khai sâu, rộng và có hiệu quả kỹ năng sống có giá trị nhân văn cho học sinh. Và một trong số các giải pháp mà nhà trường cần tăng cường và áp dụng tích cực hơn theo tôi đó là:

1. *Giáo dục kỹ năng sống cho học sinh thông qua lồng ghép vào các môn học như : Văn học, Lịch Sử, Địa Lý, Sinh học, GDCD.....*

2. *Giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động nghiên cứu khoa học kỹ thuật:*

Nghiên cứu khoa học kỹ thuật là hoạt động giáo dục thực tiễn được tiến hành song song với hoạt động dạy học trong nhà trường phổ thông. Hoạt động nghiên cứu khoa học kỹ thuật là một bộ phận của quá trình giáo dục, được tổ chức ngoài giờ học các môn văn hóa ở trên lớp và có mối quan hệ bổ sung, hỗ trợ cho hoạt động dạy học. Thông qua các hoạt động nghiên cứu, thực hành, vận dụng, ứng dụng thực tiễn những kiến thức đã học, những ý tưởng sáng tạo của học sinh thể hiện qua những việc làm cụ thể và các hành động nghiên cứu của học sinh.

Hoạt động nghiên cứu khoa học kỹ thuật là các hoạt động giáo dục có mục đích, có tổ chức được thực hiện trong hoặc ngoài nhà trường nhằm phát triển, nâng cao các tố chất và tiềm năng của bản thân học sinh, nuôi dưỡng các ý tưởng thức sống tự lập, đồng thời quan tâm, chia sẻ tới những người xung quanh. Thông qua việc tham gia vào các hoạt động nghiên cứu KHKT, học sinh được phát huy vai trò chủ thể, tính tích cực, chủ động, tự giác và sáng tạo của bản thân. Các em được chủ động tham gia vào tất cả các khâu của quá trình hoạt động: từ thiết kế hoạt động đến chuẩn bị, thực hiện và đánh giá kết quả hoạt động phù hợp với đặc điểm lứa tuổi và khả năng của bản thân. Các em được trải nghiệm, được bày tỏ quan điểm, ý tưởng, được đánh giá và lựa chọn ý tưởng hoạt động, được thể hiện, tự khẳng định bản thân, được tự đánh giá và đánh giá kết quả hoạt động của bản thân, của nhóm mình và của bạn bè,... Từ đó, hình thành và phát triển cho các em những giá trị sống và các kỹ năng sống cần thiết.

3. *Giáo dục kỹ năng sống cho học sinh thông qua tổ chức các buổi ngoại khóa trao đổi về một số kỹ năng hay nhóm kĩ năng sống chủ yếu: giao tiếp, ứng xử văn hoá và quan hệ với mọi người; Kỹ năng tư duy tích cực và có được quyết định đúng đắn; Kỹ năng ứng phó trong mọi tình huống và biết kiềm chế. Giúp các em biết xây dựng kế hoạch; bảo vệ và tự bảo vệ trong đó có tính mạng và sức khoẻ trước những hiểm hoạ về tai nạn, về ma tuý, về bạo lực, về xâm hại đời sống tinh thần và thể chất ...*

4. *Giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động trải nghiệm sáng tạo :*

- *Trải nghiệm sáng tạo làm tăng tính hấp dẫn trong học tập:* Giáo dục học sinh theo hình thức dạy học ngoài thực tế, là cầu nối giữa hoạt động giảng dạy và học tập trên lớp với giáo dục học sinh ngoài lớp. Các em vận dụng kiến thức học được vào cuộc sống một cách linh hoạt, tránh nhàm chán.

- *Phát huy được tính tích cực, tư duy độc lập sáng tạo cho học sinh:* Khai thác tiềm năng của học sinh bằng sự nỗ lực của chính bản thân mình, định hình những thói quen, tính cách tốt ngay từ khi còn ngồi trên ghế nhà trường để tạo nền móng vững chắc cho sự phát triển tiếp theo, không áp đặt học sinh mà giáo viên chỉ quan sát và đưa ra các gợi ý, trợ giúp các em. Khuyến khích tối đa sự sáng tạo của học sinh.

- *Học tập trải nghiệm là mô hình học tập tiên tiến nhằm giúp học sinh hoàn thiện bản thân mình.* Học tập trải nghiệm sáng tạo, tạo ra sự tự tin cho học sinh trong học tập, hình thành năng lực học tập cho học sinh: lập kế hoạch, tổ chức làm việc nhóm, thu thập và xử lý thông tin, lập báo cáo, thuyết trình, đánh giá và tự đánh giá. Qua các giờ học đó, học sinh sẽ cảm thấy yêu thích môn học và hiểu kiến thức một cách sâu sắc hơn. Ngoài ra, học tập trải nghiệm là điều kiện học hỏi lẫn nhau, giúp học sinh phát huy tính tích cực tự học, sáng tạo, tính tự giác, giúp các em phát huy tốt các kỹ năng như: kỹ năng giao tiếp, kỹ năng hợp

tác... Các bài giảng gắn với thực tiễn đời sống, tăng thời gian thực hành đã giúp cho học sinh động não, trải nghiệm và giải quyết những vấn đề của cuộc sống linh hoạt, hiệu quả hơn.

- Hoạt động trải nghiệm sáng tạo được tổ chức dưới nhiều hình thức như: Hoạt động câu lạc bộ; tổ chức trò chơi; tổ chức diễn đàn; tham quan, dã ngoại; tổ chức các hội thi/cuộc thi; tổ chức sự kiện; hoạt động giao lưu; hoạt động chiến dịch; nhân đạo, từ thiện,...

5. *Giáo dục kỹ năng sống cho học sinh thông qua hoạt động tập thể ngoài giờ lên lớp* giúp các em xây dựng tinh thần đoàn kết, các hoạt động trải nghiệm sáng tạo. Ngoài ra các hoạt động Đoàn cũng giúp cho các em tự thiết lập, xây dựng các chương trình hoạt động, hòa đồng và tự tin trong cuộc sống. Các em sẽ được học một số kỹ năng để tham gia vào hoạt động tập thể dễ dàng hơn như tham gia các ngày lễ của Nhà trường: Chào năm học mới, các hội diễn văn nghệ, thi MC, thi Học sinh thanh lịch, Chào xuân, Các em được tham gia các buổi ngoại khóa về phòng chống các căn bệnh thể kỷ, phòng chống tệ nạn xã hội, phòng chống đuối nước, học võ cổ truyền...

6. *Giáo dục kỹ năng sống cho học sinh thông qua đổi mới phương pháp dạy học* cũng đang là một hướng đi nhằm tăng cường lòng ghép giáo dục kỹ năng sống trong trường học: Sử dụng giáo án điện tử, giáo cụ trực quan sinh động, các hình thức tổ chức thảo luận, chơi trò vận động ngoài trời. Với các bộ môn văn học giáo viên có thể giúp các em tìm ra khái niệm bài học dựa trên cảm nhận các bài hát, truyện cười, các tác phẩm văn học – nghệ thuật, đóng kịch, đố vui. Các bộ môn khác được thực hành giải quyết tình huống... các em sẽ tự suy ngẫm rút ra ý nghĩa bài học. Các em sẽ được học các giá trị cơ bản trước, sau đó sẽ học các kỹ năng dựa trên các giá trị này. Đổi mới phương pháp giảng dạy hình thành cho các em cách tư duy linh hoạt, phong thái tự tin khi hòa nhập với cộng đồng, đồng thời giúp các em sống nhân văn, biết yêu thương và có trách nhiệm hơn với những người xung quanh và với chính bản thân mình.

7. *Giáo dục kỹ năng sống cho học sinh thông qua* việc khuyến khích và tạo điều kiện cho học sinh tham gia các cuộc thi/hội thi: các cuộc thi do trường, thành phố, Sở, Bộ tổ chức: Hùng biện tiếng Anh, Olympic Tiếng Anh, Hội khỏe phù đổng, thi ATGT, giao thông học đường, các cuộc thi qua Internet, các cuộc thi về ý tưởng sáng tạo của đoàn viên, thi Olympia... vì thông qua các hoạt động này các em được thể hiện mình, được va chạm với xã hội nhiều hơn và từ đó các em học hỏi được nhiều kỹ năng cần thiết qua các hoạt động.

Rèn luyện kỹ năng sống trong nhà trường là một nội dung hết sức quan trọng, giúp các em học sinh tự tin hơn, ứng xử có văn hóa, ý thức chung sống trong cộng đồng thực sự thân thiện, giải quyết hợp lý các tình huống mâu thuẫn, xung đột. Chính các em là người biết lên tiếng, biết bảo vệ lẽ phải, có thái độ lên án và kiên quyết bài trừ mọi hành vi bạo lực. Các em sẽ chủ động nhiều hơn trong cuộc sống của chính mình. Tuy nhiên để giáo dục kỹ năng sống rất cần sự chung tay, chung sức của tất cả gia đình, nhà trường và các tổ chức xã hội để các em học sinh hôm nay sẽ là thế hệ tiềm năng của nước nhà trong tương lai.

Trên đây là bản tham luận về rèn luyện kỹ năng sống cho học sinh thông qua các hoạt động nghiên cứu KHKT, Ngoại khóa, Trải nghiệm sáng tạo, tham quan học tập. Bản tham luận chắc hẳn còn nhiều hạn chế, rất mong nhận được sự đóng góp chân thành của các thầy cô để bản tham luận được hoàn thiện hơn. Cuối cùng, xin kính chúc quý vị đại biểu, quý thầy cô luôn dồi dào sức khỏe, có thật nhiều niềm vui trong công việc và cuộc sống. Xin chân thành cảm ơn!

**Thực hiện: Nguyễn Khánh Chung
Vũ Thị Hiền**